

Европейски съд по правата на човека

W. срещу Обединеното кралство
(W. v. the United Kingdom)

Решение от 8 юли 1987 г.

(резюме)*

чл. 8: зачитане на семейния живот

Контактът между родител и дете съставлява основен елемент на семейния живот. Поставянето на дете под грижите на властите не прекъсва естествената връзка със семейството. Макар и чл. 8 да не съдържа изрични процедурни изисквания, процесът на вземане на решения от местните власти относно повереното им дете не може да не влияе върху същността на решението, предимно като гарантира, че то е основано на надлежните съображения и не е едностранчиво и произволно. Преценката трябва да включва становищата и интересите на кръвните родители.

Виж фактите по делото заедно с частта от решението, в която се разглеждат оплакванията по чл. 6, т. 1 от Конвенцията в решението [W, O, B, H, R срещу Обединеното кралство](#).

По твърдението за нарушение на чл. 8

Жалбоподателят твърди, че е бил жертва на нарушение на чл. 8, произтичащо от процедурата за вземане на решение от местните власти за ограничаване и прекратяване на контактите му с детето, от отсъствието на средства за защита срещу такова решение и от продължителността на някои, свързани с този въпрос, съдебни производства.

"Контактът между родител и дете съставлява основен елемент на семейния живот. Поставянето на дете под грижите на властите не прекъсва естествената връзка със семейството. От тук следва - и това не се оспорва от правителството - че решенията на местните власти, взети в рамките на разглежданите процедури, представляват намеса в ползването на правото на жалбоподателя на зачитане на семейния живот. Според постоянната практика на съда:

а) намесата на държавните власти в ползването на правото на зачитане на семейния живот е в нарушение на чл. 8, освен ако е била осъществена "в случаите предвидени в закона", имала е цел или цели, законни по смисъла на чл. 8, т. 2, и е била "необходима в едно демократично общество" за горепосочената цел или цели;

б) понятието "необходима" означава намесата да отговаря на належаща обществена нужда, и по-специално, да е пропорционална на преследваната законна цел (вж. *inter alia* решението по делото [Леандер](#)).

в) въпреки че основната цел на чл. 8 е да защити индивида срещу произволна намеса от страна на държавните власти, в допълнение към това

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

предимно негативно задължение, може да има и позитивни задължения, свойствени на едно ефективно "зачитане" на семейния живот. Възможно е ефективното гарантиране на правото на неприкосновеност на семейния живот да предполага и позитивни задължения за действия (вж., наред с други, решението по делото [Джонстън и други](#)).

г) при определяне дали намесата е била "необходима в едно демократично общество" или дали е имало нарушение на позитивно задължение, Съдът взема предвид, че страните по Конвенцията разполагат с известна свобода на преценка (вж. напр. решенията по делата *Леандер* и *Джонстън и други*)."

"Жалбоподателят не твърди, че решенията на местните власти не са били сред "случаите, предвидени в закона" или че не са имали законна цел. Спорният въпрос е дали следваните процедури са зачели семейния живот на жалбоподателя или са представлявали намеса в ползването на правото на зачитане на семейния живот, която не би могла да се обоснове като "необходима в едно демократично общество". Жалбоподателят и Комисията смятат, че процедурите по вземане на решения, касаещи семейния живот, трябва да бъдат такива, че да гарантират неговата неприкосновеност. В частност, според Комисията, нормално родителите имат право да бъдат изслушани и да бъдат подробно информирани в тази връзка, въпреки че при определени обстоятелства ограниченията на тези права могат да бъдат обосновани в съответствие с чл. 8, т. 2."

"Съдът отчита, че при вземане на решения в такава деликатна област местните власти са изправени пред изключително трудна задача. Да се изисква от тях във всеки случай да следват една и съща твърдо установена процедура, би усложнило проблемите им. Следователно, трябва да им бъде разрешена известна свобода на преценка. От друга страна, при обсъждането на този аспект от делото, първостепенно значение трябва да се отдаде на факта, че е много възможно решенията да се окажат необратими. Така, дете, което е откъснато от родителите си и е дадено за отглеждане на други хора, може с течение на времето да установи с тях връзки, които не би било в негов интерес да се смутят или прекъснат, чрез отмяната на предходно решение за ограничаване или прекратяване на контактите с родителите. Следователно, това е област, в която съществува дори по-голяма от обикновената необходимост от защита срещу произволна намеса. Вярно е, че чл. 8 не съдържа изрични процедурни изисквания, но това не е решаващо. Процесът на вземане на решения от местните власти не може да не влияе върху същността на решението, предимно като гарантира, че то е основано на надлежните съображения и не е едностранчив, и следователно, не е произволно и не създава подобно впечатление. В съответствие с това, Съдът е овластен да вземе под внимание тази процедура, за да прецени дали е проведена по начин, който като цяло е справедлив и отчита интересите, защитени от чл. 8. Надлежните съображения, които трябва да бъдат преценени от местния орган при вземане на решение за поставяне на деца под неговите грижи, по необходимост включват становищата и интересите на кръвните родители. Следователно, според Съда, процедурата трябва да гарантира, че техните становища и интереси са известни на местния орган и са надлежно взети предвид от него, и че те имат възможност своевременно да упражнят средствата за защита, с които разполагат. Съществуват три фактора, които на практика оказват влияние по въпроса. Първо, както Комисията изтъква, има случаи, в които участието на родителите в процедурата е невъзможно или безсмислено - например случаите, в които родителите не могат да бъдат открити или страдат от физически или психически недостатъци, или когато възникне спешен случай. Второ, решенията в тази област, които често се

вземат вследствие на периодични проверки или на заседания ad hoc, могат да бъдат резултат и от продължителен процес на наблюдение от страна на служители на местните власти. Трето, редовните контакти на отговорните социални работници с родителите често са подходящ начин за информиране на местните власти относно техните виждания.

Според Съда, следва да се прецени дали, с оглед конкретните обстоятелства на случая и особено с оглед сериозността на решенията, родителите са участвали в процеса на вземане на решението, разгледан като цяло, в степен, достатъчна да осигури нужната защита на интересите им. Ако не са, би било налице нарушение на правото им на зачитане на семейния живот и произтичащата от решението намеса в ползването на това право не може да бъде определена като "необходима" по смисъла на чл. 8. (...) Съдът счита, че при разглеждане на случая в светлината на чл. 8, може да се занимае и с въпроса за продължителността на процеса на вземане на решения от местните власти и на свързаните с него съдебни процедури. Както Комисията правилно е посочила, в подобни случаи винаги има опасност забавянето да доведе до de facto разрешаване на отнесения до съда въпрос, преди той да се е произнесъл. А ефективното зачитане на правото на семеен живот изисква бъдещите отношения между дете и родител да бъдат определени само с оглед на всички релевантни съображения, а не просто с изтичане на времето."

Съдът обобщава фактите, касаещи децата на жалбоподателя:

През по-голямата част от периода между март и април 1979 г. С. е бил доброволно поверен от родителите си на грижите на местните власти и поет от временни приемни родители. На 16.08.1979 г. местните власти са взели решение за поемане на родителските права относно детето, но през септември са се споразумели с родителите да им върнат С. през февруари 1980 г., ако те преодолеят семейните си проблеми. През януари или февруари 1980 г., местните власти са заключили, че не могат да върнат С. на родителите му, поради влошаване на обстановката в семейството, и са решили, че трябва да го дадат за отглеждане на дългосрочни приемни родители, с намерението за осиновяване. Решението е било одобрено от местния Комитет по осиновяване и отглеждане на деца на 31.03.1980 г. Жалбоподателят и съпругата му са имали достъп до С. до април 1980 г., когато местните власти са решили контактите им да бъдат прекратени. Следващият месец детето е било дадено за осиновяване. След май 1980 г., съпругата на жалбоподателя се е възстановила до степен, която е позволила двете по-големи деца, за които местните власти били поели родителските права през февруари 1980 г., да се върнат въщици на 1.08.1980 г. Жалбите, подадени от родителите през ноември 1980 г. за прекратяване действието на резолюциите на местните власти за родителските права относно С., са били уважени от съда за непълнолетни през януари 1981 г. Местните власти, обаче, веднага след това са иницирали процедура за поставяне на детето под съдебно настойничество, което е довело до решение на Висшия съд от 22.06.1981 г., потвърдено от Апелативния съд на 6.10.1981 г., с което е било постановено, че с оглед интереса на С. и изминалото време, той трябва да остане при приемните родители, с които е живеел от май 1980 г., и е бил забранен достъпът на жалбоподателя и съпругата му до детето. То е било осиновено от дългосрочните приемни родители през октомври 1984 г., като Висшият съд е решил да не се иска съгласието на жалбоподателя.

"Относно степента, в която жалбоподателят е участвал във вземането на решения от местните власти Съдът отбелязва следното:

а) Правителството не отрича, че жалбоподателят и съпругата му не са били предварително информирани и не е било взето мнението им по предложението да се приемат резолюциите относно родителските права от 16.08.1979 г. Все пак, тъй като С. преди това е бил доброволно поверен на грижите на местните власти, резолюциите са променили цялата основа на правната връзка между детето, родителите и местните власти. Жалбоподателят обаче не възразява срещу резолюцията, вероятно поради постигнатото, макар и след приемането ѝ, споразумение с местните власти С. да бъде върнат вкъщи до няколко месеца.

б) Няма доказателства жалбоподателят и съпругата му да са били надлежно информирани или предварително да е било взето мнението им относно решението С. да бъде настанен при дългосрочни приемни родители, с намерение за бъдещо осиновяване, нито относно последващото одобрение на това решение от местния Комитет за осиновяване и отглеждане на деца. Нещо повече, въпреки че първоначалното решение е било взето през януари или февруари 1980 г., те са били уведомени за него едва в края на март 1980 г. От друга страна, възможно е да е имало такъв разговор между тях и социалните работници относно възможността за настаняване на детето при дългосрочни приемни родители, тъй като на 31.03.1980 г. социалните работници са уведомили Комитета, че родителите не са съгласни с това. Следователно, становищата на родителите са били известни в такава степен на местните власти, поне по това време.

в) Накрая, правителството не отрича, че мнението на жалбоподателя и на съпругата му относно решението от април 1980 г. за прекратяване на достъпа им до С. не е било взето предварително по никакъв начин. Те са били уведомени едва следващия месец. Лишаването им от участие е още по-фрапиращо, като се има предвид, че решението не съответства на мнението на Комитета за осиновяване и отглеждане на деца, че достъпът на родителите до детето трябва да бъде ограничен, а не прекратен.

Горните факти разкриват, според Съда, недостатъчно участие на жалбоподателя в процеса по вземане на решение от местните власти. Решенията от януари или февруари 1980 г. и от април 1980 г. са били от решаващо значение за бъдещето на С., който тогава е бил на не повече от година и половина и чието поставяне под грижите на дългосрочни приемни родители и последващата липса на контакти с родителите му са били решаващи стъпки по пътя към осиновяването му. Това са решения, в които жалбоподателят е трябвало да участва активно, за да се осигурят дължимото зачитане на становището му и защита на интересите му."

"В контекста на чл. 8, Комисията е взела предвид и продължителността на производството за поставяне под съдебно настойничество (16.01. до 22.06.1981 г. пред първа инстанция и след това до 6.10.1981 г. пред втора инстанция). Съдът счита, че това е релевантен, макар и субсидиарен фактор. Вярно е, че жалбоподателят не е предприел действия, за да ускори решаването на въпроса, но значителна част от забавянето се дължи на факта, че местните власти са предприели паралелно обжалване и производство за поставяне под съдебно настойничество и са направили избора си между тях едва на 25.03.1981 г."

"Така Съдът достига до заключението, че при дадените обстоятелства и въпреки свободата на преценка на Обединеното кралство в тази област, е имало нарушение на чл. 8. Предвид това заключение, Съдът не намира за необходимо да разглежда в този контекст въпроса за средствата за защита, с които е разполагал жалбоподателят."